

Хавронюк М. І.

<https://orcid.org/0000-0002-1304-9298>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАПОБІГАННЯ КРАДІЖКАМ ІЗ МАГАЗИНІВ

У статті досліджено проблему адміністративної та кримінальної відповідальності за крадіжки, зокрема дрібні крадіжки з магазинів, підстави такої відповідальності та види стягнень і покарань, які застосовуються у відповідних випадках в Україні і за кордоном. Аналіз статистичних даних показав, зокрема, що у 2022–2024 рр. Національна поліція України значно зменшила реагування на крадіжки, які є кримінальними проступками, а кількість осіб, засуджених за такі крадіжки, зменшилась у понад 17 разів. До 9 серпня 2024 р. викрадення чужого майна, зокрема й повторне, визначали як адміністративний проступок, якщо вартість такого майна на момент вчинення правопорушення не перевищувала 302,8 грн, а як кримінальний проступок — якщо вартість предмета крадіжки була в широких межах від 302,8 до 151 400 грн. Але аналіз судової практики доводить, що непоодинокими є випадки засудження за крадіжку до 5 років позбавлення волі у разі, коли її предмет лише незначно перевищував 302,8 грн, і водночас засудження до мізерного штрафу за адміністративний проступок, коли особи вчиняли багаторазові крадіжки на загальну суму, що в десятки разів перевищувала 302,8 грн. Запропоновано, зокрема, визначити, що у разі вчинення особою двох чи більше викрадень, за жодне з яких її не було притягнуто до адміністративної відповідальності, розміри предметів викрадення складаються і особа має нести адміністративну або кримінальну відповідальність залежно від розміру викраденого.

Ключові слова: крадіжка, грабіж, дрібне викрадення, адміністративне правопорушення, кримінальний проступок, кримінальна відповідальність, покарання, стягнення.

Постановка проблеми. Серед крадіжок, що вчиняються в Україні, значна кількість — це крадіжки з магазинів, кіосків, ринкових яток тощо. Їх скоюють здебільшого випадкові kleптомани, групи підлітків, безхатьки, інші представники маргінальних груп населення, які виправдовують ці свої вчинки низькими доходами, але в основному — одержимі нав'язливим намаганням вкрати професіонали, що навіть використовують спеціальні сумки і глушилки антикрадіжних радіочастотних пристроїв. За свідченням представників українських торговельних мереж, найпопулярнішими товарами для крадіїв є алкоголь, солодощі, червона ікра, сири, кава, консервація, тобто відносно коштовні продукти з тривалим строком зберігання, а не соціально значущі продукти щоденного вжитку. Тому причини крадіжок з магазинів в Україні важко пояснити бідністю населення в умовах війни¹. Хоча в Україні крадіжки з магазинів

ще не є настільки масштабною проблемою, як в інших країнах світу, що буде показано в цій статті нижче, ситуація може швидко змінитися, зокрема й через недосконале законодавство. Без належного забезпечення охорони крадіжку з магазину вчинити легше, ніж з квартири, автомобіля чи кишені, а для виправдання своїх дій достатньо послатися на значну різницю в статках злодія та власника товарів.

Мета статті — знаходження оптимальної моделі адміністративно- та кримінально-правових засобів запобігання крадіжкам з магазинів на тлі змін законодавства з цих питань 9 серпня 2024 р. (день набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна та врегулювання деяких інших питань діяльності правоохоронних органів»).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання запобігання крадіжкам з магазинів розглядають у своїх наукових працях переважно фахівці з криміналістики та кримінального

¹ Олексій Козаченко, «Делікатна тема: які товари найчастіше крадуть з магазинів і яких збитків це завдає торгівлі», *Delo.ua*, 10 листопада 2023, <https://delo.ua/retail/delikatna-tema-yaki-tovarnaicastise-kradut-z-magaziniv-i-yakix-zbitkiv-ce-zavdaje-torgivli-425893/>

процесуального права, звертаючи увагу насамперед на методику їх розслідування і тактику проведення окремих слідчих дій, а також особливості корисливих злочинів, які вчиняють неповнолітні та наркозалежні особи. У розрізі ж кримінального права та кримінології ці питання були предметом розгляду Н. Антонюк, О. Будяченко, О. Бурди, В. Кузнецова, О. Маріна, О. Мелешка, Р. Молчанова, О. Острогляда, Є. Письменського, І. Польщикова, О. Тавлуй та ін.

Невирішені раніше частини проблеми.

Після 9 серпня 2024 р., коли набули чинності зазначені вище зміни до ст. 51 та інших статей Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі — КУпАП), виникла потреба в докладному аналізі відповідних питань адміністративного та кримінального права.

Виклад основного матеріалу

Огляд статистичних даних щодо кримінально караних крадіжок чужого майна

Кримінальний кодекс України (далі — КК) передбачає відповідальність за: крадіжку (ст. 185); грабіж (ст. 186); розбій (ст. 187); вимагання (ст. 189); шахрайство (ст. 190); привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (статті 191, 193, 388); викрадення, зокрема в названі вище способи (статті 188-1, 262, 308, 312, 313, 357, 410); заволодіння чужим майном (статті 206-2, 289).

Крадіжки та інші зазначені способи викрадення чужого майна і незаконного заволодіння ним

протягом багатьох років посідають перше місце за кількістю як зареєстрованих кримінальних правопорушень, так і засуджених за них осіб (табл. 1).

З наведених цифр видно, наскільки важливим є запобігання вчиненню зазначених корисливих правопорушень, насамперед крадіжок. Той факт, що їхня облікована кількість в останні роки зменшується (див. табл. 2), свідчить не так про їх реальне зменшення (яке, втім, є можливим у зв'язку з міграцією та значним зменшенням чисельності населення), як про те, що через зайнятість розслідуванням воєнних злочинів, військових та деяких інших правопорушень, пов'язаних з воєнним станом, та з інших причин органи Національної поліції не приділяють належної уваги розслідуванню викрадення чужого майна та незаконного заволодіння ним. Те саме стосується і судів.

Ці дані підтверджують, по-перше, що у 2022–2024 рр. Національна поліція значно зменшила реагування на крадіжки, які є кримінальними проступками. Якщо у 2021 р. такі крадіжки становили 26,8 % усіх облікованих крадіжок і справи щодо 43,9 % з них направлялись до суду з обвинувальним актом, то у 2022 р. таких крадіжок і справ стало, відповідно, 4,9 % та 55,0 %, у 2023 р. — лише 0,1 % та 32,1 %, а у 2024 р. — 0,1 % та 12,8 %. По-друге, після 9 серпня 2024 р., всупереч очікуванню, у статистиці облікованих крадіжок за ч. 1 ст. 185 КК нічого не змінилось: якщо у першому півріччі було обліковано 50 таких крадіжок і до суду з обвинувальним актом направлено 6 справ, то в другому приблизно стільки ж — 36 і 5, відповідно.

Таблиця 1. Статистичні дані щодо кількості випадків викрадення чужого майна та незаконного заволодіння ним і засудження за них, 2021–2024 рр.

	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Обліковано кримінальних правопорушень, передбачених статтями 185–191, 193, 206-2, 239-1, 239-2, 262, 289, 308, 312, 313, 357, 388, 410 КК ²	160 948 (50,1 % від усіх облікованих кримінальних правопорушень)	118 270 (32,6 % від усіх облікованих, але якщо не враховувати військові кримінальні правопорушення, кількість яких зросла з 3 тис. до майже 14 тис., та воєнні злочини, кількість яких зросла майже з нуля до 62 тис., — то 40,9 %)	182 676 (38,4 % від усіх облікованих, але якщо не враховувати військові кримінальні правопорушення, кількість яких зросла з 3 тис. до майже 29 тис., та воєнні злочини, кількість яких зросла майже з нуля до 63 тис., — то 47,1 %)	140 236 (28,5 % від усіх облікованих, але якщо не враховувати військові кримінальні правопорушення, кількість яких зросла з 3 тис. до майже 94 тис., та воєнні злочини, кількість яких зросла майже з нуля до 30 тис., — то 39,2 %)
із них — крадіжок (ст. 185 КК)	113 517	69 496	82 123	55 576
Засуджено за ці кримінальні правопорушення осіб ³	31 462 (49,1 % від усіх засуджених осіб)	19 956 (40,2 % від усіх засуджених осіб)	46 136 (69,2 % від усіх засуджених осіб)	Немає даних

² Офіс Генерального прокурора, *Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування*, дата звернення 10 січня 2025, <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zarejestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

³ Судова влада України, *Судова статистика*, дата звернення 10 січня 2025, https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/.

Таблиця 2. Динаміка облікованих крадіжок, 2021–2024 рр.

	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Обліковано крадіжок (ст. 185 КК), з них:	113 517	69 496	82 123	55 576
кримінальних проступків (ч. 1 ст. 185 КК)	30 403	3997	84	86
кримінальних проступків вчинено із магазинів та інших торговельних точок	3673	729	1	1
Направлено до суду з обвинувальним актом справ про злочини / кримінальні проступки	43 212 / 13 334	29 915 / 2199	44 056 / 27	33 171 / 11

Таблиця 3. Динаміка засудження за крадіжку — кримінальний проступок і види покарань, 2021–2023 рр.

	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Засуджено за ч. 1 ст. 185 КК, осіб, з них:	8880	2962	511
до позбавлення волі	124 (1,4 %)	64 (2,2 %)	34 (6,6 %)
до обмеження волі	245 (2,8 %)	119 (4,0 %)	27 (5,3 %)
до арешту	207 (2,3 %)	86 (2,9 %)	22 (4,3 %)
до громадських робіт	4769 (53,7 %)	1585 (53,5 %)	173 (33,8 %)
до штрафу	1464 (16,5 %)	412 (13,9 %)	104 (20,3 %)
звільнено від покарання	1992 (22,4 %)	677 (22,9 %)	147 (28,8 %)

Дані судової влади показують, наскільки зменшилась кількість засуджених за ч. 1 ст. 185 КК (див. табл. 3).

З цих даних можна побачити, що у 2022–2023 рр. кількість засуджених за крадіжки, які є кримінальними проступками, не просто знижувалась, а падала — спочатку в 3 рази, а потім майже в 6 разів. До того ж суди стали частіше застосовувати до засуджених позбавлення волі, обмеження волі, арешт, а в 2023 р. — також штраф і звільнення від покарання, набагато рідше — громадські роботи. Протягом двох років кількість засуджених за крадіжки, які є кримінальними проступками, зменшилась у понад 17 разів, але покарання за ці правопорушення загалом стали більш суворими.

Але лише частково зазначене вище можна пояснити тим, що крадіжки, вчинені у 2022–2024 рр., закон вимагає кваліфікувати за ч. 4 ст. 185 КК за ознакою вчинення їх в умовах воєнного стану. Адже не всі суди згодні з таким підходом (а у випадках засудження за угодою запропонована прокурором в обвинувальному акті кваліфікація кримінального правопорушення судом не оцінюється), і не всі крадіжки, за які особи були засуджені у 2022–2024 рр., були вчинені саме в цей період.

Огляд законодавства і судової практики щодо кримінально караних крадіжок чужого майна

Усі перелічені у статтях 185–191, 193, 206–2, 239–1, 239–2, 262, 289, 308, 312, 313, 357, 388, 410 КК кримінальні правопорушення є злочинами, за винятком кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 185, ч. 1 ст. 188–1, ч. 1 ст. 190, ст. 193, ч. 1 ст. 357 КК.

При цьому крадіжка є кримінальним проступком, якщо її вчинено: 1) за відсутності обтяжуючих обставин, передбачених частинами 2–5 ст. 185 КК (повторність, попередня змова групи осіб, проникнення у приміщення чи сховище, значна шкода потерпілому, умови воєнного або надзвичайного стану, великий та особливо великий розміри, організована група) і 2) якщо розмір її предмета перевищує розмір предмета дрібного викрадення чужого майна, визначеного у ст. 51 КУпАП.

До 9 серпня 2024 р. викрадення чужого майна, зокрема й повторне, вважали дрібним, якщо вартість такого майна на момент вчинення правопорушення не перевищувала 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян (далі — нмдг) — у 2024 р. це дорівнювало 302,8 грн (0,2 від 1514 грн). Водночас значна шкода потерпілому, згідно з п. 2 примітки до ст. 185 КК, передбачає збитки на мінімальну суму 100 нмдг — у 2024 р. це було 151 400 грн.

Отже, предмет крадіжки — кримінального проступку, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК, до 9 серпня 2024 р. перебував у широких межах від 302,8 до 151 400 грн.

Аналіз судової практики показує, що непоодинокими є випадки засудження за ст. 185 КК у разі, коли предмет крадіжки незначно перевищував 302,8 грн. Наведемо лише три приклади крадіжки:

– з магазину «Продукти-408» двох пляшок горілки вартістю 478,60 грн — особу засуджено за ч. 4 ст. 185 КК (за ознакою «в умовах

воєнного стану») до позбавлення волі на строк 5 років⁴;

– з магазину «АТБ» пляшки віскі вартістю 596,50 грн — особу засуджено за ч. 4 ст. 185 КК до позбавлення волі на строк 5 років⁵;

– з магазину «Новус» продуктів вартістю 436,30 грн — особу засуджено за ч. 2 ст. 15, ч. 4 ст. 185 КК до позбавлення волі на строк 5 років⁶.

Подібних вироків, як свідчить вивчення даних Єдиного реєстру судових рішень, — сотні щороку.

Для порівняння: непоодинокими є випадки засудження за ст. 51 КУпАП, коли предмет крадіжки значно перевищував дрібний розмір у 302,8 грн. Наприклад:

– три крадіжки (в різний час) з магазину «Фора» продуктів загальною вартістю 348,13 грн — особі оголошено усне зауваження⁷;

– двадцять крадіжок (у різний час) з магазину «Фора» продуктів загальною вартістю 1575 грн — особу засуджено до штрафу в розмірі 170 грн⁸;

– двадцять п'ять крадіжок (у різний час) з магазину «Фора» продуктів загальною вартістю 4345 грн — особу засуджено до штрафу в розмірі 510 грн⁹.

Кожен знає правильну відповідь на питання, яке з вчинених діянь є більш небезпечним, — одна крадіжка на суму 436 грн чи двадцять п'ять крадіжок на суму 4345 грн. Проте законодавець дозволяє в першому випадку засуджувати особу до кількох років позбавлення волі, а в другому — до мізерного штрафу. Отже, йдеться про кричущу непропорційність.

Огляд статистичних даних щодо адміністративно караного викрадення чужого майна

Крім кримінально караного незаконного вилучення чужого майна або заволодіння ним існують і подібні правопорушення, за які настає дисциплінарна, матеріальна (статті 40, 43-1, 135, 235-3 Кодексу законів про працю України, ст. 6 Закону

України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі») та адміністративна відповідальність.

На жаль, щодо перших двох видів відповідальності статистичних даних немає. Так само статистичні дані не дають змоги виокремити з числа випадків дрібного викрадення чужого майна випадки викрадення саме шляхом крадіжки. Водночас, зважаючи на те, що у 2024 р. обліковано 20 944 випадки шахрайства, передбаченого ч. 1 ст. 190 КК (1989 справ про ці кримінальні проступки направлено до суду з обвинувальним актом) і тільки 86 крадіжок, передбачених ч. 1 ст. 185 КК (лише 11 справ про ці кримінальні проступки направлено до суду з обвинувальним актом), можна припустити, що і в статистиці дрібного викрадення чужого майна крадіжки також становлять не більше ніж 5 % (решта — це дрібне шахрайство і дрібне привласнення або розтрата).

З даних у табл. 4 (див. нижче) можна зробити такі висновки:

1) кількість осіб, щодо яких розглянуто справи, та осіб, на яких накладено стягнення, відносно збільшується, а кількість осіб, щодо яких справи закрито, відносно зменшується. Ця динаміка є позитивною в контексті забезпечення невідворотності відповідальності;

2) кількість осіб, щодо яких застосовано арешт, щороку становить 2,1–2,2 %, громадські роботи суди практично не застосовують, тож майже у 98 % випадків суди застосовують штраф; не більше ніж 15–16 % розміру штрафів засуджені сплачують добровільно, щодо стягнення решти штрафу виконавчою службою даних статистики у вільному доступі немає, але можна припустити, що не всі призначені штрафи стягуються. Ці дані значно відрізняються від наведених вище даних кримінальної статистики щодо видів покарань за крадіжку — кримінальний проступок, згідно з якими від третини до половини засуджених призначено громадські роботи;

3) розмір спричиненої цим правопорушенням шкоди є дуже незначним — у середньому 14 грн на одного засудженого; розмір штрафу також є необтяжливим — у середньому 243 грн. Оскільки на кожне з таких правопорушень потрібно витратити значну кількість людино-годин для проведення розслідування, судового розгляду, виконавчого провадження тощо, це може бути свідченням неефективного витрачання державних ресурсів.

⁴ Заводський районний суд м. Миколаєва, Вирок, 9 грудня 2022, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107762753>.

⁵ Мукачівський міськрайонний суд Закарпатської області, Вирок, 31 березня 2023, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109935221>.

⁶ Дарницький районний суд м. Києва, Вирок, 20 жовтня 2023, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114535800>.

⁷ Шевченківський районний суд м. Києва, Постанова, 15 березня 2024, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117973521>.

⁸ Фастівський міськрайонний суд Київської області, Постанова, 2 квітня 2024, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118071356>.

⁹ Києво-Святошинський районний суд Київської області, Постанова, 28 травня 2024, Єдиний реєстр судових рішень, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120786972>.

Таблиця 4. Статистичні дані щодо дрібного викрадення чужого майна (ст. 51 КУпАП), 2021–2023 рр.

	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Кількість осіб, щодо яких розглянуто адміністративні справи	9746	8192	9852
Кількість осіб, на яких накладено стягнення (у т. ч. % від кількості осіб, щодо яких розглянуто справи)	5209 (53,4 %)	4507 (55,0 %)	6150 (62,4 %)
Кількість неповнолітніх, щодо яких застосовано заходи впливу (ст. 24-1 КУпАП)	138	102	137
Кількість осіб, щодо яких справи закрито, зокрема:	4399 (45,1 %)	3583 (43,7 %)	3565 (36,2 %)
через закінчення строку давності накладення адміністративного стягнення	2791	2347	2119
через звільнення від відповідальності у зв'язку з малозначністю правопорушення	793	641	702
Кількість осіб, щодо яких застосовано штраф	5075	4388	5983
Кількість осіб, щодо яких застосовано арешт	109	99	130
Кількість осіб, щодо яких застосовано громадські роботи	1	0	1
Розмір спричиненої шкоди, грн,	67 743	67 060	95 220
у т. ч. у середньому на одного засудженого, грн	по 13	по 15	по 15
Розмір накладеного штрафу, грн,	1 191 713	1 036 815	1 537 280
у т. ч. у середньому на одного засудженого до штрафу, грн	по 235	по 236	по 257
Розмір добровільно сплаченого штрафу, грн,	191 774	154 976	252 564
у т. ч. у середньому на одного засудженого до штрафу, грн	по 38	по 35	по 42

Таблиця 5. Адміністративна відповідальність за дрібне викрадення чужого майна після 9 серпня 2024 р.

Частина ст. 51 КУпАП і зміст діяння	Вартість викраденого	Стягнення
1. Дрібне викрадення чужого майна	до 0,5 нмдг (до 757 грн) [Було — до 0,2 нмдг]	штраф від 50 до 100 нмдг (850–1700 грн) або громадські роботи від 20 до 30 годин, або арешт до 5 діб [Було — штраф 10–30 нмдг або виправні роботи до 1 місяця з відрахуванням 20 % заробітку, або арешт від 5 до 10 діб]
2. Дрібне викрадення чужого майна [Цієї норми раніше не було]	від 0,5 до 2 нмдг (від 757 до 3028 грн)	штраф від 100 до 300 нмдг (1700–5100 грн) або громадські роботи від 30 до 40 годин, або виправні роботи до 1 місяця з відрахуванням 20 % заробітку, або арешт від 5 до 10 діб
3. Дії, передбачені частиною 1 або 2, вчинені особою, яку протягом року вже було піддано адміністративному стягненню за такі дії	до 2 нмдг (до 3028 грн) [Було — до 0,2 нмдг]	штраф від 300 до 600 нмдг (5100–10 200 грн) або громадські роботи від 40 до 60 годин, або виправні роботи від 1 до 2 місяців з відрахуванням 20 % заробітку, або арешт від 10 до 15 діб [Було — штраф від 30 до 50 нмдг або виправні роботи від 1 до 2 місяців з відрахуванням 20 % заробітку, або арешт від 10 до 15 діб]
4. Дії, передбачені частиною 1 або 2, вчинені особою, яку три чи більше разів протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі дії [Цієї норми раніше не було]	до 2 нмдг (до 3028 грн)	штраф від 600 до 1000 нмдг (10 200–17 000 грн) або арешт 15 діб

Суть змін у законодавстві після 9 серпня 2024 р. (табл. 5)

3028 гривень і менше коштують, наприклад, такі звичайні предмети, як бюджетні варіанти нових мобільних телефонів і дитячих велосипедів, у сільській місцевості — десятки курей, качок, коза, кубометр дров чи дощок. Їх крадіжка відтепер — адміністративно каране дрібне викрадення.

Згідно з чинним КУпАП (у редакції від 9 серпня 2024 р.), у разі вчинення правопорушення, передбаченого ст. 51 КУпАП:

– виключено можливість звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення (зміни до ст. 22)¹⁰. Загалом ця новела є позитивною, але, з іншого боку, важко уявити засудження особи, наприклад, за крадіжку хлібного батона;

– стягнення може бути накладено протягом шести місяців з дня виявлення правопорушення,

¹⁰ З невідомих причин цю зміну не внесено до тексту КУпАП на сторінці «Законодавство України» вебсайту Верховної Ради України (станом на 10 січня 2025 р.), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3886-20#n7>.

але не пізніше двох років з дня його вчинення (ст. 38) [було — не пізніш як через три місяці з дня вчинення правопорушення]. Потреба в цій зміні мала би сенс, якби всі вчинені особою крадіжки після їх виявлення «склалися»;

– власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган більше не може складати протокол про адміністративне правопорушення — це виключна компетенція уповноважених на те посадових осіб органів Національної поліції (ст. 255). Ця зміна є недоцільною, оскільки, відповідно до статей 12 і 16 Закону України «Про охоронну діяльність», персонал охорони магазину уповноважений затримувати крадіїв та негайно передавати їх органам Національної поліції. Тому у разі затримання за вперше вчинену дрібну крадіжку, розмір якої слід визначити в законі, а стягненням за яку може бути тільки штраф, охоронці могли б самостійно складати протокол про адміністративне правопорушення і передавати його на розгляд органів Національної поліції. Визначення мінімального розміру предмета крадіжки в такому разі можна було б передати до компетенції власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу;

– справи про них розглядають суди (ст. 221) у 15-денний [а не 5-денний, як раніше] строк з дня одержання протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи (ст. 277); під час розгляду справ присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, є обов'язковою. У разі ухилення від явки на виклик суду цю особу може бути піддано приводу Національною поліцією (ст. 268).

З наведених даних можна зробити такі висновки:

1) у разі викрадення чужого майна вартістю від 3028 до 151 400 грн, вчиненого вперше, особа підлягає кримінальній відповідальності за ч. 1 ст. 185, а в умовах воєнного стану — за ч. 4 ст. 185 КК. При цьому неясно, чому саме по собі оголошення воєнного стану згідно із законом підвищує суспільну небезпечність цього діяння, перетворюючи його з кримінального проступку на тяжкий злочин. Очевидно, що таке підвищення було б обґрунтованим, якби йшлося про те, що особа використала умови катастрофи, аварії, стихійного лиха, масових заворушень чи воєнних дій (тобто обставини, для яких є характерним вчинення так званого мародерства — пограбування за вимушеної бездіяльності органів правопорядку);

2) у разі викрадення чужого майна *будь-якої* загальної вартості, якщо це діяння вчинено шляхом багаторазового викрадення чужого майна, вартість якого кожного разу не перевищує 757 або

3028 грн (крім випадків продовжуваного викрадення — ч. 2 ст. 32 КК), особа підлягає адміністративній відповідальності, відповідно, за ч. 1 або ч. 2 ст. 51 КУпАП, якщо протягом року її не було піддано адміністративному стягненню за аналогічні дії. Отже, особа може вчинити десятки чи сотні дрібних крадіжок майна загальною вартістю в кілька десятків чи навіть сотень тисяч гривень, і займатися цим цілком професійно, але максимальним покаранням за це може бути, наприклад, штраф 5100 грн або арешт на 10 діб;

3) у разі викрадення чужого майна, якщо це діяння вчинено особою, яку два рази протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі дії, вона підлягає адміністративній відповідальності за ч. 3 ст. 51 КУпАП, і лише якщо три чи більше разів — за ч. 4 ст. 51 КУпАП. Проте за таких обставин випадки накладення на особу адміністративних стягнень потрібно чітко фіксувати у відповідному реєстрі, але такого відкритого реєстру в Україні немає (за винятком реєстрів щодо правопорушень, пов'язаних з корупцією, та у сфері безпеки дорожнього руху).

На практиці такий підхід законодавця може призвести до надзвичайного поширення «дрібних» крадіжок чужого майна. Оскільки КУпАП не передбачає відповідальності за організацію, підбурювання і пособництво, то цілком імовірно, що виконавцями крадіжок усе частіше будуть неповнолітні, для яких передбачені «заходи впливу» замість адміністративних стягнень (ст. 24-1 КУпАП), або особи з інвалідністю, вагітні жінки, жінки віком понад 55 років і чоловіки віком понад 60 років, непрацюючі особи, жінки, які мають малолітніх дітей, щодо яких закон забороняє застосовувати громадські роботи (ст. 30-1 КУпАП), виправні роботи (ст. 31 КУпАП) та/або арешт (ст. 32 КУпАП) і вимагає пом'якшувати відповідальність (статті 34, 280 КУпАП). Така ситуація, з одного боку, додасть аморальності в суспільство, а з іншого — може спровокувати позасудові розплати, ініційовані власниками майна, яких систематично обкрадатимуть.

З магазинів, обладнаних антикрадіжними пристроями на виході, практично неможливо вийти непомітно для охорони. Тож у більшості випадків відбувається не крадіжка — таємне викрадення, а грабіж — відкрите викрадення чужого майна, тобто таке, що вчиняється в присутності власника або іншої особи, яка усвідомлює вчинення викрадення (насильство не є його обов'язковою ознакою). За таке правопорушення, навіть у разі дрібного розміру чужого майна, настає кримінальна відповідальність за ч. 1 ст. 186 КК (за відсутності обтяжуючих обставин), а покаранням є штраф

від 2000 до 4000 нмдг або громадські роботи від 120 до 240 годин, або виправні роботи до 2 років, або пробаційний нагляд до 3 років, або позбавлення волі до 4 років. Отже, попри подібність ситуацій, коли правопорушник вийшов з магазину з викраденою пляшкою горілки непомітно, діяння кваліфікується як крадіжка, а коли він, усвідомивши, що його викрито, втікає з магазину з тією ж пляшкою, — як грабіж. Хоча за рівнем своєї небезпечності подібні крадіжка і грабіж є дуже схожими, у разі крадіжки особа може, як максимум, відбути кілька діб арешту, а у разі грабежу — бути засудженою до 4 років позбавлення волі, що є в 300 разів більш тривалим ув'язненням.

З цієї явної непропорційності випливає необхідність доповнити перелік способів викрадення чужого майна у ст. 51 КУпАП таким, як грабіж, вчинений без застосування насильства.

Не треба також забувати, що крадіжки з магазинів нерідко вчиняють і самі їхні працівники (продавці, вантажники, охоронці тощо) — шляхом як привласнення чи розтрати з метою наступного перепродажу, так і звичайної крадіжки.

З підвищенням розміру дрібного викрадення чужого майна ті особи, які раніше несли кримінальну відповідальність за крадіжки, розмір предмета яких становив від 302,8 до 3028 грн, а у випадках багаторазового викрадення — і набагато більший розмір, тепер повинні нести за них адміністративну відповідальність. Це, серед іншого, має такі **негативні наслідки**:

– навантаження щодо розслідування цих крадіжок переноситься з дізнавачів — службових осіб органів дізнання Національної поліції, які під час дізнання мають встановлені законом детальні процесуальні повноваження слідчого і виконують вказівки прокурора, що керує дізнанням та наглядає за слідчими діями дізнавача, на уповноважених посадових осіб органів поліції, які керуються окремими положеннями КУпАП і підзаконним актом — Інструкцією з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 6 листопада 2015 р. № 1376, та за діяльністю яких прокурор не наглядає;

– особи, яких притягають до адміністративної відповідальності, під час відповідного провадження мають лише права, передбачені ст. 268 КУпАП, і не мають багатьох прав, передбачених ст. 42 Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК), зокрема права: збирати докази; вимагати виклику і допиту свідків; у разі затримання — на негайне повідомлення

певних осіб про затримання і місце свого перебування; вимагати перевірки обґрунтованості затримання; заявляти відводи; висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо клопотань інших учасників судового провадження;

– потерпілий користується лише вузьким переліком прав, визначеним у ст. 269 КУпАП, і не має прав, передбачених у ст. 56 КПК: на негайне прийняття і реєстрацію заяви про правопорушення, визнання його потерпілим; подавати докази; заявляти відводи; давати пояснення або відмовитися їх давати; бути завчасно поінформованим про час і місце судового розгляду та брати участь у ньому; висловлювати свою думку під час вирішення питання про призначення стягнення особі; укласти угоду про примирення тощо;

– розслідувати крадіжку в адміністративному провадженні набагато складніше, ніж за допомогою визначених кримінальним процесуальним законодавством засобів збирання доказів, оскільки ст. 300 КПК дозволяє в межах дізнання проводити будь-які передбачені слідчі (розшукові) дії і навіть негласні слідчі (розшукові) дії, передбачені ч. 2 ст. 264 — здобуття відомостей з електронних інформаційних систем або її частини, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту, та ст. 268 — установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу);

– у справах про адміністративні правопорушення немає єдиної в межах України судової практики (оскільки немає можливості касаційного оскарження судових рішень), тобто в кожній із областей України можуть бути власні підходи судів щодо застосування норм матеріального права, порушення норм процесуального права, визнання обґрунтованим ненадання певних доказів або необґрунтованим їх відхилення тощо.

Загалом політика держави щодо відповідальності за дрібне викрадення чужого майна у 2021–2024 рр. була й залишається більш ніж ліберальною. Органи правопорядку надзвичайно мляво реагують на випадки як дрібної крадіжки, передбаченої ст. 51 КУпАП, так і крадіжки — кримінального проступку, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК. Схоже, що керівництво Національної поліції не вважає ці діяння суспільно небезпечними.

Закордонний досвід боротьби з крадіжками в магазинах

З огляду на зазначене вище складається враження, що ні законодавство, ні практика органів правопорядку та судів України не сприяють ефективному запобіганню дрібним крадіжкам, зокрема з магазинів, а статистиці достовірно невідомо,

скільки вчиняється крадіжок з магазинів та інших торгових точок і скільки з них є дрібними. У цьому контексті важливо вивчити закордонний досвід, адже шопліфтинг (від англ. *lift* — жарг., «красти») став значною суспільною проблемою навіть у розвинутих країнах, де продукти в магазинах почали замикати ланцюгами¹¹, а шопліфтери вигадують десятки неймовірних прийомів крадіжки товарів (відклеювання міток, «мідний палець» тощо).

У **Японії** відбувається близько 100 тис. магазинних крадіжок на рік, а збитки від них становлять близько 4,5 млрд доларів. У запобіганні крадіжкам власники магазинів більше покладаються на відеоспостереження зі штучним інтелектом (так можна запобігти конкретним крадіжкам), ніж на засоби кримінального права, які здатні діяти лише постфактум щодо окремих затриманих осіб¹².

У **США** щороку в ритейлерів крадуть різноманітних продуктів на 69 млрд доларів, або 1,5 % продажів. Крадіжки вчиняють організовані злочинні групи, які продають викрадені товари в інших торговельних мережах або на сайтах, як-от Amazon та eBay. Широко запроваджені системи розпізнавання на основі штучного інтелекту, здатні автоматично ідентифікувати людей, номери машин та іншу інформацію, проводять понад 12 трлн порівнянь облич на день, а технологія демонструє 99,7 % точності і може зменшити рівень крадіжок відвідувачами на 34 %, а насильство в магазинах — на 91 %. У 2020 р. в США 523 людини, серед них 256 клієнтів і 139 співробітників, було вбито під час інцидентів у магазинах. Допомагають запобігати крадіжкам і насильству в магазинах також нагрудні камери в охоронців, такі, як у поліції¹³.

Згідно з даними проведеного у США дослідження, щодня в магазинах відбувається понад 500 тис. крадіжок. Близько 15 % роздрібних торговців малого бізнесу стикаються зі щоденними крадіжками у своїх магазинах, 75 % отримують від крадіжок щомісячні збитки на суму від 500 до 2500 доларів. 40 % людей зізналися, що хоча б раз крали в магазині. 52 % людей назвали головною причиною крадіжки в магазині фінансові

проблеми. 66,6 % усіх крадігів — це люди віком до 30 років, з них 6,2 % — діти до 12 років, 26,7 % — підлітки від 13 до 17 років, а 33,7 % — молодь від 18 до 29 років. 69,4 % заарештованих за крадіжки в магазинах у 2019 р. були білими, 26,6 % — чорношкірими або афроамериканцями, а 4 % — представниками інших рас. Лише 1 із 48 випадків крадіжки в магазині призводить до арешту¹⁴.

У 2014 р. в Каліфорнії проголосували за прийняття Пропозиції 47 — закону, який передбачав, що ув'язнення як вид покарання може застосовуватися тільки у разі засудження за тяжкі або насильницькі злочини. У цьому законодавчому акті введено окреме поняття «магазинна крадіжка», яку визначили як проникнення в комерційний заклад у робочі години з викраденням майна на суму до 950 доларів. Таку крадіжку вважали вже не тяжким злочином (*felony*), а дрібним (*misdemeanor*), і покаранням був лише штраф до 1000 доларів. Після цього штат накрила хвиля магазинних крадіжок: злодії набирали товари до вказаного ліміту і без опору з боку охорони залишали торгову точку, щоб повернутися наступного дня¹⁵. Але у 2024 р. у Каліфорнії набула чинності Пропозиція 36: згідно з нею вчинену повторно дрібну (на суму менше ніж 950 доларів) крадіжку знову кваліфікували як тяжкий злочин, покаранням за який є ув'язнення до 3 років. Проти цього закону виступив губернатор, який стверджував, що Пропозиція 47 заощаджувала штату 800 млн доларів на рік на утримання в'язниць¹⁶.

Очевидно, він має рацію: більш жорсткі покарання за дрібні крадіжки вимагають більших витрат — на діяльність поліції, судів, органів виконання покарань, до того ж, у супереччю принципу рівності всіх перед законом і судом, не кожного порушника закон дозволяє засудити до ув'язнення, хоча б і короткострокового, а тенденція до гуманізації кримінальної відповідальності схиляє демократичні держави до поступової відмови від цього виду покарання взагалі. Водночас суспільна мораль приблизно однаково потерпає як від збільшення кількості крадіжок і непокарання за них, так і від надмірно суворого покарання.

¹¹ «Супермаркети в Іспанії потерпають від крадіжок оливкової олії, яка різко здорожчала», *Європейська правда*, 20 листопада 2023, <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/11/20/7173964/>

¹² «В боротьбі з магазинними крадіжками в Японії почали використовувати штучний інтелект», *Ukr.Media*, 21 травня 2019, https://ukr.media/science/392639/#google_vignette.

¹³ Лорен Дебтер, «Щороку магазини США грабують на третину ВВП України. Як ритейлери непомітно впроваджують суперечливі технології для боротьби зі злочинністю», *Forbes Ukraine*, 13 лютого 2022, <https://forbes.ua/innovations/riteyleri-nepomitno-vprovodzhuyut-superechliivi-tehnologii-zadlya-borotbi-zi-zrostan-nyam-zlochinnosti-v-magazinakh-01022022-3461>.

¹⁴ Yaqub M., “15+ Shoplifting Statistics That You Must-Know in 2024,” *BusinessDasher*, October 23, 2024, <https://www.businessdasher.com/shoplifting-statistics/>

¹⁵ Павел Солахян, «Правда ли, что в некоторых штатах США кражи до \$1000 ненаказуемы?», *Проверено*, 11 серпня 2023, <https://provereno.media/blog/2023/08/11/pravda-li-cto-v-shtatah-ssha-krazhi-do-1000-nenakazuemy/>

¹⁶ Вадим Кулаков, «Дрібна крадіжка знову стала кримінальним злочином у Каліфорнії», *Bazar*, 19 грудня 2024, <https://www.bazar.club/ua/west-sacramento/news/post/melkaya-krazha-snova-stala-ugolovnim-prestupleniem-v-kalifornii>.

У **Британії** також щороку вчиняється набагато більше крадіжок, ніж в Україні, і їхня кількість зростає: з червня 2022 р. по червень 2023 р. поліція Англії та Уельсу зареєструвала 365 164 крадіжки в магазинах, що на 25 % більше, ніж за минулий аналогічний період. Поліція відреагувала лише на 71 % зареєстрованих у магазинах інцидентів і приїжджала, якщо йшлося про крадіжку на суму від кількох сотень фунтів (один фунт стерлінгів приблизно дорівнює 52 грн, тобто 100 фунтів — це близько 5200 грн) або про напад на охоронців магазину (таких нападів лише в одній торговельній мережі «Соор» зафіксовано 900 за рік). МВС Британії в жовтні 2023 р. опублікувало звіт, з якого випливає, що 70 % крадіїв у магазинах — регулярні споживачі важких наркотиків. Торговельні мережі стверджують, що проти них діє організована злочинність¹⁷. Ритейлери витрачають значні кошти на запобігання крадіжкам, і ці витрати закладають у вартість продуктів. Продукти ж часто крадуть саме тому, що вони стають дорожчими і недоступними.

В інших країнах влада бореться з крадіжками в магазинах переважно за допомогою правових засобів, і дедалі суворіших.

За даними поліції **Польщі**, у 2021 р. порівняно з попереднім роком масштаби магазинних крадіжок зросли майже на 30 %, і товари почали красти не через голод, а для перепродажу. Реагуючи на це, Сейм у 2022 р. вніс зміни до Кримінального кодексу, якими підвищено поріг між крадіжкою, яка є проступком, і крадіжкою, яка є злочином, з 500 до 800 злотих (один злотий приблизно дорівнює 10 грн, тобто 800 злотих — це 8000 грн). До цієї зміни представники сфери торгівлі поставилися вкрай негативно і нагадали, що у 2017 р. польське Міністерство юстиції виступало проти підвищення порога дрібних крадіжок і сприяло створенню реєстру осіб, які вчинили правопорушення, щоб дрібні крадіжки, вчинені в різних містах Польщі, можна було підсумовувати і злодіїв карати за злочин, а не за проступок¹⁸.

У **Словаччині** вкрай негативно оцінюють свій досвід боротьби з крадіжками з магазинів самі словаки. У серпні 2024 р. відбулась реформа кримінального законодавства, під час якої крадіжку на суму до 700 євро (близько 30 800 грн) стали вважати адміністративним проступком, навіть у разі вчинення її повторно, а штраф

за таку крадіжку не перевищує 331 євро (близько 14 500 грн). Представники торговельних мереж заявили, що відтоді спостерігається значне зростання кількості крадіжок (насамперед це стосується більш цінних товарів), а красти стали навіть «люди в костюмах», чого раніше ніколи не було. Коли їх ловлять на гарячому, вони кажуть, що зробили це тому, що могли¹⁹.

У **Німеччині** Закон про порушення громадського порядку²⁰ такого складу, як дрібна крадіжка, не містить, за будь-яку крадіжку карають відповідно до §242 Кримінального кодексу. При цьому §248а КК визначає, що крадіжку невагтисних речей розслідують зазвичай на підставі поданої заяви і, як виняток, коли орган кримінального переслідування з огляду на особливий суспільний інтерес вважає за доцільне здійснити кримінальне переслідування за власною офіційною ініціативою²¹. Невартісними вважають здебільшого речі до 50 євро (один євро приблизно дорівнює 44 грн, тобто 50 євро — це близько 2200 грн). Але, якщо вкрадено кілька предметів, їхню вартість підсумовують. Винесений обвинувальний вирок вносять до федерального центрального реєстру (Bundeszentralregister), що створює стан судимості з його негативними для особи правовими наслідками. Цей запис супроводжуватиме особу багато років. У Німеччині крадіжки в магазинах лідирують серед різних видів крадіжок. Кримінальна статистика за 2021 р. показала, що було зареєстровано 256 694 випадки таких крадіжок. Фактично ж їхня кількість є більшою: вважається, що керівники магазинів подають заяви до поліції менш як у 10 % випадків крадіжок²².

У **Канаді** злочини, пов'язані з крадіжками в магазинах, класифікують на основі вартості вкрадених товарів:

— у разі крадіжки на суму менше ніж 5000 доларів (один канадський долар приблизно дорівнює 30 грн, тобто 5000 доларів — це майже 150 000 грн) прокурор Королівства може обрати провадження в спрощеному порядку, якщо йдеться про порушників, які вперше вчинили злочин, і в менш тяжких випадках. Покаранням є до 6 місяців в'язниці та/або штраф до 5000 доларів.

¹⁹ Ірина Кутелева, «У Словаччині фіксують зростання кількості магазинних крадіжок після реформи від уряду Фіцо», *Європейська правда*, 26 серпня 2024, <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/08/26/7192818/>

²⁰ Gesetz über Ordnungswidrigkeiten, Ausfertigungsdatum: 24.05.1968, https://www.gesetze-im-internet.de/owig_1968/.

²¹ Павел Головенков, *Уголовное уложение Федеративной Республики Германия — Strafgesetzbuch (StGB) — Научно-практический комментарий и перевод текста закона* (Universitätsverlag Potsdam 2021), 356.

²² «Популярность магазинных краж в Германии», *Krimhand*, <https://kanzlei-krimhand.de/publikatsii/ob-ugolovnom-prave/krazha-v-magazine/>.

¹⁷ Андрій Козенко, «Чому в Британії почалась епідемія дрібних магазинних крадіжок», *BBC NEWS Україна*, 15 листопада 2023, <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c51rx3rgvz1o>.

¹⁸ Jolanta Szymczyk-Przewoźna, «Już niedługo można będzie nakraść towaru za 800 zł. Nie każdemu się to podoba», *Bezprawnik*, 9 лютого 2023, <https://bezprawnik.pl/kradzieze-w-sklepach/>

У більш тяжких випадках та у разі повторності прокурор здійснює провадження за обвинувальним актом і покарання може становити до 2 років позбавлення волі;

– у разі крадіжки на суму понад 5000 доларів прокурор здійснює провадження тільки за обвинувальним актом, а покаранням є позбавлення волі до 10 років.

Засудження за крадіжку в магазині спричиняє судимість, яка може вплинути на можливості працевлаштування, подорожей за кордон та особисту репутацію. Але особи, які вчинили злочин уперше, мають право на альтернативні заходи, включно з програмою виправлення, успішне завершення якої дає можливість зупинити обвинувачення та уникнути судимості²³.

Отже, закордонний досвід правового регулювання свідчить, що:

1) просте збільшення мінімального розміру кримінально караної крадіжки є неефективним правовим засобом;

2) крадіжки мають бути диференційовані за розмірами їхнього предмета;

3) лише на дрібну крадіжку, вчинену вперше, держава може дозволити собі реагувати ліберально; у разі вчинення двох і більше крадіжок розмір викраденого майна має складатися — і особа повинна нести відповідальність, передбачену за крадіжку майна відповідного розміру.

На основі наведених вище висновків вважаємо за можливе висловити такі **рекомендації**:

1. Диференціювати крадіжки залежно від розмірів їхнього предмета (табл. 6).

2. Визначити у ст. 51 КУпАП, що у разі вчинення особою двох чи більше викрадень, за жодне з яких її не було притягнуто до адміністративної відповідальності, розміри предметів викрадення складаються і особа повинна нести відповідальність за відповідною частиною ст. 51 КУпАП, або за ст. 185 КК, або іншою відповідною статтею КК залежно від розміру викраденого.

3. Вилучити зі ст. 51 КУпАП положення частин 3 і 4 щодо диференціації відповідальності за викрадення залежно від того, що особа вчинила його після того, як уже була піддана

адміністративному стягненню за аналогічне порушення.

4. Передбачити у ст. 51 КУпАП серед способів викрадення грабіж, вчинений без застосування насильства.

5. Передбачити у статтях 30-1 і 32 КУпАП можливість застосування адміністративного арешту до неповнолітніх віком від 16 до 18 років та жінок, що мають дітей старших за сім років, громадських робіт — до жінок і чоловіків, крім старших за 65 років. Удосконалити систему виконання громадських робіт, щоб вони стали більш дієвим стягненням.

6. Передбачити у ст. 27 КУпАП можливість розстрочення та відстрочення сплати штрафу.

7. Передбачити у КУпАП можливість застосування, зокрема за вчинення дрібного викрадення чужого майна, нових видів адміністративних стягнень, таких як домашній арешт з електронним моніторингом, пенітенціарний нічний арешт та арешт на вихідні дні, що дозволило б порушникам відбувати стягнення, не перериваючи роботу чи навчання, а щодо матеріально відповідальних та інших осіб, які вчинили викрадення майна власника шляхом його привласнення чи розтрати, — позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

8. Передбачити у статтях КК, що встановлюють відповідальність за викрадення чужого майна та незаконного заволодіння ним, замість кваліфікуючої ознаки «вчинене в умовах воєнного чи надзвичайного стану» ознаку «вчинене з використанням умов катастрофи, аварії, стихійного лиха, масових заворушень чи воєнних дій» (ідеться про обставини, для яких є характерним вчинення так званого мародерства — пограбування за вимушеної бездіяльності органів правопорядку).

9. Створити Реєстр осіб, які вчинили адміністративні правопорушення. На першому етапі такий реєстр може містити лише певні правопорушення, подібно до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, зокрема правопорушення, пов'язані з викраденням чужого майна. Передбачити в КУпАП, що інформацію, яка міститься в реєстрі, можуть використовувати працевластувачі під час вирішення питання щодо працевлаштування особи.

²³ Ніккі Солтані, «Розуміння крадіжки в магазині за законодавством Британської Колумбії», *PaxLaw Corporation*, 21 листопада 2024, <https://www.paxlaw.ca/uk/understanding-shoplifting-under-british-columbia-law/>

Таблиця 6. Пропоновані розміри крадіжок і відповідальність за них

Розмір крадіжки (у прожиткових мінімумах для працездатної особи на місяць, 1 пм = 3028 грн)	Процедура	Стягнення / покарання	Інші правові наслідки
до 0,5 пм (1514 грн)	– адміністративний протокол складає уповноважений представник власника. Визначення мінімального розміру предмета крадіжки є компетенцією власника; – рішення у справі приймає орган Національної поліції	тільки штраф до 1 пм (до 3028 грн)	Внесення до Реєстру осіб, які вчинили адміністративні правопорушення
від 0,5 до 2 (від 1514 до 6056 грн)	– потрібна заява власника; – адміністративний протокол складає уповноважена посадова особа Національної поліції; – рішення у справі приймає орган Національної поліції	тільки штраф від 2 до 4 пм (6056–12 112 грн)	
від 0,5 до 2 (від 1514 до 6056 грн) — у разі несплати особою штрафу у встановлений законом строк (наприклад, протягом місяця)	– потрібна заява власника; – адміністративний протокол складає уповноважена посадова особа Національної поліції; – рішення у справі приймає суд	громадські роботи від 20 до 60 годин, або виправні роботи від 1 до 2 місяців з відрахуванням 20 % заробітку, або арешт від 5 до 15 діб	
від 2 до 10 пм (від 6056 до 60 560 грн)	дїзнання відповідно до КПК	штраф від 4 до 40 пм (12 112–121 120 грн), або громадські роботи від 60 до 240 годин, або виправні роботи до 2 років, або пробачійний нагляд до 3 років, або обмеження волі до 3 років	Судимість
від 10 до 20 пм (від 60 560 до 121 120 грн)	досудове розслідування відповідно до КПК	пробачійний нагляд від 3 до 5 років, або обмеження волі від 3 до 5 років, або позбавлення волі до 3 років	

Список використаних джерел

- Головненков, Павел. *Уголовное уложение Федеративной Республики Германия — Strafgesetzbuch (StGB) — Научно-практический комментарий и перевод текста закона*. Universitätsverlag Potsdam, 2021.
- Дарницький районний суд м. Києва. Вирок. 20 жовтня 2023. Єдиний реєстр судових рішень. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114535800>.
- Дебтер, Лорен. «Щороку магазини США грабують на третину ВВП України. Як ритейлери непомітно впроваджують суперечливі технології для боротьби зі злочинністю». *Forbes Ukraine*, 13 лютого 2022. <https://forbes.ua/innovations/riteyle-ri-nepomnitno-vprovadzhuvt-superechliivi-tekhnologii-zadlyaborotbi-zi-zrostanniam-zlochinnosti-v-magazinakh-01022-022-3461>.
- Європейська правда. «Супермаркети в Іспанії потерпають від крадіжок оливкової олії, яка різко здорожчала». *Європейська правда*, 20 листопада 2023. <https://www.euointegration.com.ua/news/2023/11/20/7173964/>
- Заводський районний суд м. Миколаєва. Вирок. 9 грудня 2022. Єдиний реєстр судових рішень. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107762753>.
- Козаченко, Олексій. «Делікатна тема: які товари найчастіше крадуть з магазинів і яких збитків це завдає торгівлі». *Delo.ua*, 10 листопада 2023. <https://delo.ua/retail/delikatna-tema-yakiv-tovari-naicastise-kradut-z-magaziniv-i-yakix-zbitkiv-ce-zavdaje-torgivli-425893/>.
- Козенко, Андрій. «Чому в Британії почалась епідемія дрібних магазинних крадіжок». *BBC NEWS Україна*, 15 листопада 2023. <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c51gx3rgvz1o>.
- Коллегія адвокатів «Кримханд». «Популярність магазинних краж в Німеччині». *Krimhand*. <https://kanzlei-krimhand.de/publikatsii/ob-ugolovnom-prave/krazha-v-magazine/>.
- Кулаков, Вадим. «Дрібна крадіжка знову стала кримінальним злочином у Каліфорнії». *Bazar*, 18 грудня 2024. <https://www.bazar.club/news/post/verhovniy-sud-sklonyaetsya-k-zapretu-tiktok>.
- Кутелєва, Ірина. «У Словаччині фіксують зростання кількості магазинних крадіжок після реформи від уряду Фіцо». *Європейська правда*, 26 серпня 2024. <https://www.euointegration.com.ua/news/2024/08/26/7192818/>
- Мукачівський міськрайонний суд Закарпатської області. Вирок. 31 березня 2023. Єдиний реєстр судових рішень. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109935221>.
- Офіс Генерального прокурора. «Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування». Дата звернення 10 січня 2025. <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultatit-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
- Солтані, Ніккі. «Розуміння крадіжки в магазині за законодавством Британської Колумбії». *PaxLaw Corporation*, 21 листопада 2024. <https://www.paxlaw.ca/uk/understanding-shoplifting-under-british-columbia-law/>.

Судова влада України. *Судова статистика*. Дата звернення 10 січня 2025. https://court.gov.ua/inshesudova_statystyka/.
 Фастівський міськрайонний суд Київської області. Постанова. 2 квітня 2024. Єдиний реєстр судових рішень. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118071356>.
 Gesetz über Ordnungswidrigkeiten. Ausfertigungsdatum: 24.05.1968. https://www.gesetze-im-internet.de/owig_1968/.
 Szymczyk-Przewoźna, Jolanta. “Już niedługo można będzie nakraść towaru za 800 zł. Nie każdemu się to podoba.” *Bezprawnik*, 9 лютого 2023. <https://bezprawnik.pl/kradzieze-w-sklepach/>.

Ukr.Media. «В боротьбі з магазинними крадіжками в Японії почали використовувати штучний інтелект». *Ukr.Media*, 21 травня 2019. https://ukr.media/science/392639/#google_vignette.

Yaqub, M. “15+ Shoplifting Statistics That You Must-Know in 2024.” *BusinessDasher*, October 23, 2024. <https://www.businessdasher.com/shoplifting-statistics/>.

Bibliography

Debter, Lauren. “Shchoroku mahazyny SShA hrabuiut na tretyni VVP Ukrainy. Yak riteily nepomitno vprovadzhuut superechlyvi tekhnologii dlia borotby zi zlochynnistiu.” *Forbes Ukraine*, February 13, 2022. <https://forbes.ua/innovations/riteyleri-nepomitno-vprovadzhuut-superechlyvi-tekhnologii-zadlya-borotbi-zi-zrostanniam-zlochinnosti-v-magazynakh-01022022-3461> [in Ukrainian].
 European Pravda. “Supermarkety v Ispanii poterpaiut vid kradizhok olyvkovoii olii, yaka rizko zdorozhchala.” *European Pravda*, November 20, 2023. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/11/20/7173964/> [in Ukrainian].
 Holovenkov, Pavel. *Ugolovnoe ulozheniye Federativnoy Respubliki Germaniya — Strafgesetzbuch (StGB) — Nauchno-prakticheskiy kommentariy i perevod teksta zakona*. Universitätsverlag Potsdam, 2021 [in Russian].
 Kozachenko, Oleksii. “Delikatna tema: yaki tovary naichastishe kradut z mahazyniv i yakyykh zbytkiv tse zavdaie torhivli.” *Delo.ua*, November 10, 2023. <https://delo.ua/retail/delikatna-tema-yaki-tovari-naicastise-kradut-z-magazyniv-i-yakix-zbitkiv-ce-zavdaje-torgivli-425893/> [in Ukrainian].
 Kozenko, Andrii. “Chomu v Brytanii pochalas epidemiiia dribnykh mahazynnykh kradizhok.” *BBC NEWS Ukraine*, November 15, 2023. <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c51rx3rgvz1o> [in Ukrainian].
 Krimhand. “Populyarnost magazinnykh krazh v Germanii.” *Krimhand*. <https://kanzlei-krimhand.de/publikatsii/ob-ugolovnom-prave/krazha-v-magazine/> [in Russian].
 Kulakov, Vadym. “Dribna kradizhka zнову стала kryminalnym zlochynom u Kalifornii.” *Bazar*, December 18, 2024. <https://www.bazar.club/news/post/verhovniy-sud-sklonyaetsya-k-zapretu-tiktok> [in Ukrainian].
 Gesetz über Ordnungswidrigkeiten. Ausfertigungsdatum: 24.05.1968. https://www.gesetze-im-internet.de/owig_1968/.
 Fastivskyi City-Raion Court of Kyiv Oblast. Resolution. April 2, 2024. Unified State Register of Court Decisions. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118071356> [in Ukrainian].

Darnytskyi District Court of Kyiv City. Court verdict. October 20, 2023. Unified State Register of Court Decisions. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114535800> [in Ukrainian].

Kutieliyeva, Iryna. “U Slovachchyni fiksuiut zrostannia kilkosti mahazynnykh kradizhok pislia reformy vid uriadu Fitso.” *European Pravda*, August 26, 2024. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/08/26/7192818/> [in Ukrainian].

Mukachivskyi City-Raion Court of Transcarpathian Oblast. Court verdict. March 31, 2023. Unified State Register of Court Decisions. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109935221> [in Ukrainian].

Office of the Attorney General. “Pro zareyestrovani kryminalni pravoporushennya ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannya.” Accessed January 10, 2025. <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kryminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovoho-rozsliduvannya-2> [in Ukrainian].

Soltani, Nikki. “Rozuminnia kradizhky v mahazyni za zakonodavstvom Brytanskoi Kolumbii.” PaxLaw Corporation, November 21, 2024. <https://www.paxlaw.ca/uk/understanding-shoplifting-under-british-columbia-law/> [in Ukrainian].

Szymczyk-Przewoźna, Jolanta. “Już niedługo można będzie nakraść towaru za 800 zł. Nie każdemu się to podoba.” *Bezprawnik*, February 9, 2023. <https://bezprawnik.pl/kradzieze-w-sklepach/>.

Ukr.Media. “V borotbi z mahazynnykh kradizhkamy v Yaponii pochaly vykorystovuvaty shtuchnyi intelekt.” *Ukr.Media*, May 21, 2019. https://ukr.media/science/392639/#google_vignette [in Ukrainian].

Ukrainian Judiciary. *Judicial Statistics*. Accessed January 10, 2025. https://court.gov.ua/inshesudova_statystyka/ [in Ukrainian].

Yaqub, M. “15+ Shoplifting Statistics That You Must-Know in 2024.” *BusinessDasher*, October 23, 2024. <https://www.businessdasher.com/shoplifting-statistics/>.

Zavodskyi District Court of Mykolayiv City. Court verdict. December 9, 2022. Unified State Register of Court Decisions. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107762753> [in Ukrainian].

Mykola Khavroniuk

ADMINISTRATIVE AND CRIMINAL LAW MEASURES TO PREVENT SHOPLIFTING

Abstract

The article examines the issue of administrative and criminal liability for theft, particularly petty theft from shops. It discusses the grounds for such liability and the types of penalties and punishments applied in Ukraine and abroad. An analysis was conducted on criminal statistics concerning theft of someone else's property and court statistics on decisions regarding administrative offenses related to petty theft. Statistical data indicate that in between 2022 and 2024, the National Police of Ukraine significantly reduced their response to thefts classified as criminal offenses, leading to a more than seventeenfold decrease in the number of persons convicted. A study of Ukrainian legislation showed that until August 9, 2024, theft of someone else's property, including repeated theft, was considered an administrative offense if its value did not exceed 302.8 hryvnias. Theft was recognized as a criminal offense if its value ranged

from 302.8 hryvnias to 151,400 hryvnias. However, an analysis of judicial practice reveals numerous instances where individuals were convicted and sentenced to up to five years of imprisonment for theft, even when the stolen property's value only slightly exceeded 302.8 hryvnias. At the same time, there were cases where individuals were fined minimally for the theft considered an administrative offense, despite committing multiple thefts that cumulatively exceeded 302.8 hryvnias many times over. The approaches of legislators in other countries regarding the criminalization of shoplifting were also analysed. Based on the research conducted, it is proposed to differentiate theft offenses based on the value of stolen property. Additionally, it is suggested that if a person commits two or more thefts, without prior administrative liability, the total value of the stolen items should be aggregated to determine whether administrative or criminal liability applies.

Keywords: theft, robbery, petty theft, administrative offense, criminal offense, criminal liability, punishment, penalties.

Матеріал надійшов 10.01.2025

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)